

Bestuurlijk Voorstel raad

Datum	: 23 mei 2025
Behandelaar	: Charlotte van Keulen
Zaaknummer	: 1205235
Portefeuillehouder	: mr. drs. G. A. Kaai
Besluitvormend orgaan	: Gemeenteraad Rhenen
Publicatie	: Openbaar
Onderwerp	: Kaders en uitgangspunten participatiebijeenkomst uitvoering Spreidingswet (vervolg collegeprocedure)

Voorstel:

De gemeenteraad besluit:

1. in te stemmen met het Participatieplan Uitvoering Spreidingswet (*bijlage 2*), waarbij de belangrijkste punten zijn:
 - a. Om samen met inwoners opvangplekmogelijkheden te verkennen;
 - b. Om gezamenlijk (inwoners, belanghebbenden en bestuurlijk) de vervolgstappen te zetten om uitvoering te geven aan de Spreidingswet.
2. voor de eerste verkennende participatiebijeenkomst de volgende kaders en uitgangspunten te hanteren:
 - a. de gemeente Rhenen streeft ernaar te voldoen aan de wettelijke taakstelling door opvang te bieden aan 116 asielzoekers;
 - b. als uitgangspunt te hanteren dat de financiering vanuit het Rijk voor de opvanglocatie(s) gegarandeerd en kostendekkend is, ten minste voor de periode waarvoor de verplichting wordt aangegaan;
 - c. een locatie is in ieder geval voor 5 jaar beschikbaar;
 - d. locatiekeuzes mogen geen belemmering vormen voor woningbouwopgaven;
 - e. bij de locatiekeuze wordt rekening gehouden met de thema's: veiligheid, bereikbaarheid en nabijheid van voorzieningen;
 - f. een opvanglocatie moet voldoen aan de voorwaarden van het COA, om exploitatie en uitvoering door het COA mogelijk te maken;
 - g. de gemeente Rhenen staat open voor kleinschaligere opvanglocaties (onder de 100 opvangplekken), op voorwaarde dat het COA de opvanglocaties kan exploiteren;
 - h. de gemeente staat open voor uitruilmogelijkheden (dus meer dan 116 opvangplekken bieden aan asielzoekers) met andere gemeenten, mits dit aantoonbare meerwaarde oplevert voor eigen inwoners.
3. Om parallel aan het participatietraject, ter illustratie twee businesscases uit te laten werken:
 - a. Een kosten- en batenanalyse voor opvang van 116 asielzoekers op één centrale opvanglocatie, inclusief de voorwaarden waaronder het COA verantwoordelijk is voor de exploitatie en uitvoering;
 - b. Een kosten- en batenanalyse voor opvang van 116 asielzoekers verspreid over meerdere opvanglocaties, inclusief de voorwaarden waaronder het COA verantwoordelijk is voor de exploitatie en uitvoering.
4. na afronding van de verkennende participatiebijeenkomsten het college terug te laten komen bij de raad, om richting te geven aan de vervolgstap om te komen tot opvangplekken.

5. het college op te dragen transparant, tijdig en eerlijk te communiceren met inwoners en andere belanghebbenden gedurende het hele proces.
6. in te stemmen met de inzet van een bedrag van € 73.000 voor de uitvoering van de participatiebijekomsten (alle stappen, inclusief de voorbereidingsgroep) en het bestuurlijk proces rondom het vinden van geschikte opvanglocaties en dit te dekken uit de reserve Versnelde woonopgave.
7. in te stemmen met de inzet van een bedrag van € 10.000 voor de uitwerking van de twee kosten- en batenganalyses (businesscases) en dit te dekken uit de reserve Versnelde woonopgave.

Inleiding

Met de inwerkingtreding van de Spreidingswet heeft de gemeente Rhenen de wettelijke taak om opvang te bieden aan 116 asielzoekers.

De uitvoering van deze wet is eerder met uw raad besproken. Op 28 januari 2025 heeft u een motie aangenomen waarin u het college verzocht een nieuw voorstel te doen voor de opvang van asielzoekers. Aanleiding hiervoor was dat het eerdere voorstel tot maatschappelijke onrust leidde, met name onder de inwoners van Elst. Voor zowel de gemeenteraad als het college was dit een belangrijk signaal om opnieuw te kijken naar mogelijke opvanglocaties.

Op 19 mei 2025 heeft een consultatie plaatsgevonden met de raad om gezamenlijk realistische kaders en uitgangspunten vast te stellen voor de opvang van asielzoekers. De uitkomsten van deze bijeenkomst zijn opgenomen in bijlage 1: *Uitwerking consultatie uitvoering Spreidingswet*.

Deze uitkomsten vormen de basis voor dit raadsvoorstel. Uw raad heeft daarbij aangegeven dat u vooraf inzicht wenst in de verwachte kosten, de looptijd en de wijze van uitvoering van mogelijke opvanglocaties. Ook heeft een aantal van u benadrukt dat er nog geen voorkeur uitgesproken kan worden voor één centrale opvanglocatie of een spreidingsvariant, zolang meer informatie ontbreekt. Daarnaast acht u het essentieel dat inwoners op een eerlijke en transparante wijze betrokken worden, om zo te komen tot een breed gedragen aanpak.

Kaders

De gemeente Rhenen heeft op grond van de Spreidingswet de wettelijke verplichting om opvang te bieden aan 116 asielzoekers. Op 14 april 2025 heeft de minister voor Asiel en Migratie, mevrouw Faber, bevestigd dat de wet ten minste tot begin 2026 van kracht blijft. Indien het kabinet de wet wil intrekken, is daarvoor een wetsvoorstel nodig dat zowel door de Tweede als de Eerste Kamer moet worden aangenomen.

Aanvullende kaders zijn:

- De op 28 januari 2025 aangenomen motie AZC Elst;
- De consultatiebijekomst van 19 mei 2025 over de uitvoering van de Spreidingswet.

Beoogd doel

Het doel van dit voorstel is gezamenlijk te komen tot een zoveel als mogelijk gedragen aanpak voor het uitvoeren van de wettelijke taak om minimaal 116 asielzoekers te huisvesten. Het college wil hierbij samenwerken met de raad, inwoners en andere belanghebbenden.

Argumenten

1.1 Door samen met inwoners, belanghebbenden en de raad opvangplekmogelijk te verkennen en vervolgstappen te zetten, kunnen we zorgvuldiger uitvoering geven aan de Spreidingswet
Uit de consultatie blijkt dat er een brede wens bij de raad is, om inwoners goed te betrekken bij het traject om te komen tot minimaal 116 opvangplekken voor asielzoekers.

Om hieraan tegemoet te komen, stelt het college voor om op basis van de kaders en uitgangspunten (opgenomen in beslispunt 2 a t/m h) een eerste verkennende participatiestap te zetten.

In deze fase wordt aan inwoners en andere belanghebbenden toegelicht welke kaders en

uitgangpunten er zijn. Daarbij is er ruimte voor reflectie en de inbreng van de deelnemers. Vervolgens wordt samen verkend welke mogelijke opvanglocaties er zijn.

U heeft ook in de motie 'AZC versie raad breed' het college verzocht om met een plan te komen waarin inwoners, maatschappelijke organisaties, het COA en bedrijven samenwerken aan concrete oplossingen voor opvang binnen de kaders van de taakstelling én de participatie opnieuw te organiseren. Deze voorgestelde aanpak sluit aan bij de bovengenoemde wensen om gezamenlijk te werken aan een gedragen oplossing.

2a.1 De gemeente heeft met de spreidingswet een wettelijke verplichting om opvangplekken voor asielzoekers mogelijk te maken

Het college en de meerderheid van de raad hebben tijdens de consultatie aangegeven uitvoering te willen geven aan de wettelijke taakstelling.

2b.1 Door garantie te krijgen vanuit het Rijk betreft de financiering, kunnen we voorkomen dat asielopvang ten koste gaat van de inzet die we doen voor onze inwoners

Voordat het college een locatie aanwijst, moet de financiering rond zijn. Dat betekent dat er geen eigen middelen worden aangewend om uiteindelijke opvanglocaties te realiseren. Hiermee wordt voorkomen dat asielopvang ten koste gaat van de inzet die we kunnen doen voor de inwoners van de gemeente Rhenen. De gemeenteraad heeft tijdens de consultatie duidelijk aangegeven dat de asielopvang budgetneutraal georganiseerd moet worden.

2c.1 De Spreidingswet gaat uit van 'duurzame opvanglocaties', als deze bij voorkeur langer dan 5 jaar open kunnen blijven

Het doel is om een stabiel en duurzaam opvangnetwerk op te zetten, waarbij locaties in ieder geval 5 jaar beschikbaar zijn. Dit is ook waarschijnlijk een voorwaarde van het COA om de exploitatie te overwegen. Hoe korter de looptijd is, hoe kleiner de kans dat het COA de volledige exploitatie en uitvoering wil organiseren.

2d.1 De meerderheid van de gemeenteraad heeft duidelijk uitgesproken potentiële locaties voor woningbouw voor eigen inwoners belangrijker te vinden dan het spreiden van opvangplekken voor asielzoekers

De opvanglocaties mogen zo min mogelijk een belemmering vormen voor de schaarste van beschikbare ruimte voor woningbouw is de uitkomst van de consultatie van 19 mei.

2e.1 De thema's: veiligheid, bereikbaarheid en nabijheid van voorzieningen zijn essentieel om te komen tot gedragen opvangplekken

Bij de keuze voor een locatie moet rekening gehouden worden met de veiligheid van inwoners én asielzoekers. Voor de zelfredzaamheid van asielzoekers is het belangrijk dat voorziening op een redelijke afstand te bereiken zijn van de opvanglocatie. Dit draagt namelijk bij aan de integratie in de samenleving. Ook hebben de inwoners van Rhenen aangegeven bij de eerdere enquête Rhenen Spreekt en de participatiebijeenkomst, deze thema's belangrijk te vinden.

2f.1 Door te voldoen aan de voorwaarden van het COA, neemt het COA de exploitatie en uitvoering van asielopvang op zich en dit voorkomt belasting van de ambtelijke organisatie

Er komt veel kijken bij het exploiteren en organiseren van een opvanglocatie. Het COA heeft hiermee veel ervaring en neemt hier voor de verantwoordelijkheid, mits er wordt voldaan aan hun voorwaarden. Eén van die voorwaarde van het COA is dat de opvanglocatie bij voorkeur 100 opvangplekken biedt. Door de exploitatie uit handen te geven aan het COA hoeft er amper beroep gedaan te worden om de ambtelijke capaciteit, die dan weer ingezet kan worden voor andere projecten die belangrijk zijn voor onze inwoners. De meerderheid van u, gaf aan veel waarde te hechten dat de exploitatie en uitvoering in handen ligt van het COA.

2g.1 Het is wenselijk de mogelijkheid te verkennen om kleinere opvanglocaties te realiseren voor specifieke doelgroepen, omdat dit aansluit bij de maatschappelijke voorkeur voor spreiding van opvangplekken én tegemoetkomt aan de voorwaarden van het COA

Het COA staat open voor het realiseren en exploiteren van locaties met 50 à 100 opvangplekken, mits deze gericht zijn op bijzondere doelgroepen, zoals alleenstaande minderjarige vluchtelingen.

Vanuit de samenleving klinkt een duidelijk signaal dat er voorkeur is voor spreiding ten opzichte van één centrale opvanglocatie. Tijdens de consultatie is gebleken dat de meerderheid van de politieke fracties hier nog geen definitieve keuze in wil maken. Tijdens de participatiebijeenkomst zal er aandacht zijn voor dit spanningsveld. Zodat inwoners de ruimte krijgen aan te geven wat zij belangrijker vinden.

2h.1 Het college houdt tijdens de verkenning de optie voor uitruilmogelijkheden open, bijvoorbeeld door meer asielzoekers op te vangen dan de wettelijke taak in ruil voor het huisvesten van minder statushouders

Uit de consultatie blijkt dat de fracties verdeeld zijn om extra opvangplekken te bieden voor uitruil van statushouders. Deze optie moet goed onderbouwd worden en lokaal draagvlak is cruciaal. Daarom moet het besluit hierover genomen worden in overleg met de samenleving en lokale partners. Alleen wanneer het voorstel uitvoerbaar is en maatschappelijk gedragen wordt, kan uitruil een verantwoorde keuze zijn.

3.1 Het college vindt het belangrijk om na de afronding van de verkennende participatiebijeenkomst terug te keren naar de raad, zodat er gezamenlijk politieke afwegingen gemaakt kunnen worden op basis van de maatschappelijke inbreng en uitvoering te geven aan de wettelijke taakstelling

Vanaf de start is aangegeven dat wij gezamenlijk willen komen tot realistische kaders en uitgangspunten om uitvoering te geven aan de Spreidingswet. Het kan zijn dat de opbrengst van de participatiebijeenkomst vraagt om bijsturing van de kaders en uitgangspunten om te komen tot opvangplekken die gedragen worden door de gemeenschap én het gemeentebestuur.

4.1 Meerdere fracties hebben tijdens consultatie benadrukt dat u het essentieel vindt dat inwoners en partners worden betrokken om te komen tot een zoveel mogelijk gedragen oplossing voor het uitvoeren van de Spreidingswet

6.1 Het is nodig om € 73.000 beschikbaar te stellen voor het participatie- en bestuurlijk traject, omdat dit de basis vormt voor een zorgvuldig en gedragen besluitvormingsproces om uitvoering te geven aan de Spreidingswet en geschikte opvangplekken te vinden

Om uitvoering te geven aan de Spreidingswet wordt een participatie- en bestuurlijk traject gestart, waarbij inwoners en bestuur worden betrokken bij het vinden van geschikte opvangplekken. Voor dit traject is € 73.000 euro nodig. Dit bedrag dekt de nu voorgestelde stappen van het participatieproces, waaronder de inzet van een externe projectleider en participatieadviseur (tijdelijk, in afwachting van interne capaciteit dat einde dit jaar weer beschikbaar is), de organisatie van bijeenkomsten, de afstemming met de voorbereidingsgroep (zowel fysiek als digitaal), en ondersteunende communicatie zoals uitnodigingen en advertenties. Aangezien dit traject vooraf niet was voorzien, is tijdelijke externe inzet noodzakelijk. Tegelijkertijd wordt bewust bespaard waar mogelijk: er worden zoveel mogelijk eigen locaties gebruikt voor de bijeenkomsten, geen externe dagvoorzitter ingehuurd en externe middelen worden beperkt. Door dit bedrag te dekken uit de reserve Versnelde Woonopgave, wordt een zorgvuldig participatieproces gewaarborgd met als doel dat dit het draagvlak bij inwoners en bestuur versterkt.

7.1 Het is nodig om €10.000 beschikbaar te stellen voor het opstellen van twee businesscases, omdat u daarmee meer inzicht krijgt in de kosten en baten en de voorwaarden die het COA stelt om de opvanglocatie(s) te exploiteren in het scenario van één centrale opvanglocatie of een spreidingsvariant

Om gehoor te geven aan uw oproep om meer inzicht te krijgen in de kosten, is tijdelijke externe inzet nodig. Er zijn meerdere factoren die van invloed zijn op de businesscase die doorberekend moeten worden. Door te kiezen voor twee businesscases, waarbij het COA verantwoordelijk is voor de exploitatie, proberen we de kosten zo laag mogelijk te houden. U heeft namelijk duidelijk aangegeven bij de consultatie dat uw voorkeur uitgaat naar het exploiteren van opvangplekken door het COA. Ook heeft u aangegeven dat inwoners eerlijk en transparant betrokken moeten worden bij dit traject. Daarom streven we ernaar tijdens de eerste verkennende bijeenkomst ook een toelichting te kunnen geven aan de hand van de businesscases. Om de businesscases uit te werken zijn wij afhankelijk van de hulp en informatie van het COA.

Kanttekeningen (risico's en nadelen)

1.1 Hoe zorgvuldig de participatie ook ingericht is, er zijn altijd mensen die de spreidingswet niet willen uitvoeren; 100 procent draagvlak bestaat niet

Er zal altijd weerstand blijven bestaan uit de samenleving, zeker bij een gevoelig onderwerp als asielopvang. Daarom is 100 procent draagvlak ook niet te bereiken. Het is daarom extra belangrijk dat wij zorgvuldig, transparant en eerlijk communiceren en gezamenlijk tijdens dit traject optrekken. Ook is het van belang dat we het neutralere midden een stem geven.

2b.1 Budgetneutraal opvangplekken realiseren, betekent dat op voorhand een groot deel van de locaties zijn uitgesloten

Er kunnen locaties worden ingebracht in de participatie die alleen financieel haalbaar zijn met grote investeringen. Deze locaties vallen dan af vanwege het budgetneutrale uitgangspunt.

2d.1 Het uitsluiten van woningbouwlocaties verkleint de haalbaarheid van meerdere, kleinschalige opvanglocaties

De gemeente weinig beschikbare gronden voor woningbouwlocaties of kleinschalige opvanglocaties. Door potentiële woningbouwlocaties uit te sluiten, blijven er mogelijk geen plekken over waar kleinere opvanglocaties gerealiseerd kunnen worden.

2f.1 De voorwaarden die het COA stelt, komen niet altijd één-op-één overeen met de verwachtingen en voorwaarden vanuit de samenleving en het lokaal bestuur

Het uitgangspunt dat het COA de exploitatie op zich neemt, maakt dat zij ook de voorwaarden kunnen scheppen, onder welke omstandigheden zij de opvangplekken willen exploiteren. Tijdens de verkennende participatiebijeenkomst wordt hier open en transparant over gecommuniceerd, zodat voor inwoners duidelijk is waar ze over mee kunnen denken én praten. Het is goed mogelijk dat er inwoners zijn die weerstand ervaren tegen deze uitgangspunten en kaders, gezien de beperkte mogelijkheden.

2g.1 Het COA geeft aan kleinere opvanglocaties (50 à 100 opvangplekken) te willen exploiteren als de opvang bedoeld is voor alleenstaande minderjarige vluchtelingen, maar of hier maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak voor is moet blijken

Als hier geen draagvlak voor is, moet uiteindelijk bestuurlijk de afweging gemaakt worden wat belangrijker is: laten exploiteren door het COA onder hun voorwaarden, of toch exploitatie door de gemeentelijke organisatie.

2f.1 Volledig maatschappelijk draagvlak voor mogelijke uitruilopties is niet realistisch

Tijdens de verkennende participatiebijeenkomst wordt ruimte geboden aan inwoners en betrokkenen om hun mening te geven over deze mogelijkheid. Mocht daaruit blijken dat er geen draagvlak is voor uitruil, dan neemt het college dit mee in de verdere besluitvorming richting de raad. Wanneer de meningen zijn verdeeld en de mogelijkheid zich voordoet, zal het college hierover open en transparant communiceren. De gemeenteraad neemt hierover uiteindelijk het besluit.

6.1 De project- en participatiebijeenkomsten zijn strak begroot, dus er is een reële kans dat dit wordt overschreden

Op het moment dat er beveiliging nodig is bij de participatiebijeenkomsten of er extra wensen en, of stappen worden toegevoegd aan het proces, zijn hier extra middelen voor nodig.

7.1 De uit te werken businesscases zijn bedoeld ter illustratie, er is een reële kans dat de daadwerkelijke kosten en baten in de praktijk afwijken

Er worden analyses opgesteld zonder dat die op een concrete locatie bekeken kunnen worden. Daarnaast zijn meerdere factoren van invloed op het doorberekenen van de businesscase. Niet al deze factoren zijn nu al in beeld, omdat er in deze fase nog geen sprake is van concrete locaties, vastgestelde looptijd of definitieve aantallen opvangplakken. De businesscases geven daarmee een eerste inzicht, maar hier kunnen in een later stadium geen rechten aan worden ontleend

Aanvullende financiële notities

Het Rijk geeft in de meicirculaire nadere duidelijkheid over eventuele aanvullende financiële middelen die beschikbaar worden gesteld voor de uitvoering van de Spreidingswet. De financiële bijdrage van €31.000,00 die de gemeente in 2024 van het Rijk heeft ontvangen in het kader van de Spreidingswet is gebruikt voor de inzet van de projectleider Versnelde Woonopgave.

Of er aanvullende kosten nodig zijn om locaties te realiseren is onder andere afhankelijk van:

- Het aantal opvanglocaties;
- Het type locaties;
- En eventuele benodigde onderzoeken om te bepalen of locaties geschikt zijn voor asielopvang.

Wanneer hier sprake van is, komt het college terug bij de gemeenteraad met een aanvullend raadsvoorstel. Zodra er één of meerdere specifieke locaties in beeld zijn, kan er een concrete businesscase worden voorgelegd. In deze businesscase worden ook de bijbehorende financiële risico's inzichtelijk gemaakt.

Vervolg

Vervolgstappen

- September 2025: besluitvorming gemeenteraad raadsvoorstel
- Oktober - december 2025: uitwerken businesscases, concretiseren participatietraject
- Januari - februari 2026: participatietraject (fysiek en digitaal)
- Maart 2026: terugkoppeling participatietraject aan raad en inwoners
- April - mei 2026: informeren/besluitvorming gemeenteraad over de te nemen vervolgstappen

Monitoring en evaluatie

Na elke participatiestap ontvangt de raad een update. Afhankelijk van de uitkomsten van de participatiebijeenkomst wordt bepaald of informeren of besluitvorming gewenst is.

De raad beslist over definitieve opvanglocatie(s). Na realisatie van een opvanglocatie wordt in overleg met direct omwonenden en andere betrokkenen afgestemd welke wensen en behoeften er zijn op het gebied van monitoring en evaluatie. In ieder geval geldt dat:

- Er een duidelijk aanspreekpunt beschikbaar is voor inwoners en andere belanghebbenden.
- Er minimaal één keer per jaar een evaluatie van het proces en de situatie op en rondom de locatie plaatsvindt.

Participatie

In bijlage 2: *Participatieplan Uitvoering Spreidingswet*, leest u hoe er uitvoering wordt gegeven aan het participatietraject.

Communicatie

Elke stap die er wordt genomen delen we via onze gebruikelijke communicatiekanalen. Daarnaast kan iedereen via de website: www.rhenen.nl/opvang de meest actuele berichtgeving volgen.

Bijlagen

Bijlage 1: Uitwerking Consultatie Uitvoering Spreidingswet

Bijlage 2: Participatieplan Uitvoering Spreidingswet